

จะดีกว่าไหมถ้ารักษาโรคภูมิแพ้ได้โดยการฉีดวัคซีน?

ศูนย์ : ศูนย์ภูมิแพ้

บทความโดยแพทย์ : พญ. วราลี ผดุงพรหม

โรคภูมิแพ้ เกิดจากการที่ร่างกายได้รับสารก่อภูมิแพ้ แล้วมีปฏิกิริยาต่อสิ่งนั้นไวหรือมากกว่าคนปกติ หลักการรักษาโรคภูมิแพ้จึงเน้นที่ต้องหลีกเลี่ยงสิ่งที่แพ้และใช้ยาควบคุมกันไป ขณะเดียวกันสารก่อภูมิแพ้ทุกชนิดก็หลีกเลี่ยงได้ยาก เช่น ไรฝุ่น ละอองเกสร และเชื้อรา จึงทำให้โรคภูมิแพ้ส่วนใหญ่ไม่หายขาด แต่ก็มีวิธีการรักษาหนึ่งที่น่าสนใจไม่น้อย นั่นก็คือ การรักษาโรคภูมิแพ้โดยการฉีดวัคซีน (Allergen Immunotherapy) ส่วนขั้นตอนการรักษาจะเป็นอย่างไร และมีข้อดีอย่างไรบ้าง? ไปหาคำตอบกันได้เลยค่ะ

การรักษาโรคภูมิแพ้โดยการฉีดวัคซีน

เป็นวิธีการรักษาโรคภูมิแพ้ที่ได้มาตรฐานทางการแพทย์วิธีหนึ่ง โดยมีจุดประสงค์คือให้ร่างกายผู้ป่วยสร้างภูมิคุ้มกันต่อสิ่งที่แพ้ได้เอง โดยให้วัคซีนที่เตรียมจากสารก่อภูมิแพ้ที่ผู้ป่วยแพ้ เช่น หากแพ้ไรฝุ่น ให้วัคซีนไรฝุ่น แพ้สุนัข ให้วัคซีนที่เตรียมจากขนหรือรังแคสุนัข แล้วฉีดวัคซีนเข้าใต้ผิวหนังบริเวณแขนของผู้ป่วยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในช่วงแรกนาน 5-6 เดือน (Build up phase) ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของแพทย์ โดยจะค่อยๆ เพิ่มปริมาณของวัคซีนที่ลดน้อยตามลำดับ จนได้ขนาดสูงสุดเท่าที่ผู้ป่วยจะรับได้ (Target dose) จากนั้นจึงค่อยๆ เพิ่มระยะห่างของการฉีดวัคซีนออกไปเป็นทุกๆ 2, 3 และ 4 สัปดาห์ เพื่อกระตุ้นให้ภูมิคุ้มกันที่ร่างกายสร้างขึ้นคงระดับสูงอยู่ตลอดเวลา และฉีดต่อเนื่องเดือนละครั้งนาน 3-5 ปี (Maintenance phase) จึงจะพิจารณาหยุดฉีดได้

ส่วนผู้ป่วยที่เหมาะสมกับการรักษาด้วยวัคซีนภูมิแพ้ ได้แก่

1. ผู้ป่วยจมูกอักเสบจากภูมิแพ้ (Allergic rhinitis) โรคเยื่อตาอักเสบจากภูมิแพ้ (Allergic conjunctivitis) โรคหืดจากภูมิแพ้ (Allergic asthma) โดยพิจารณาในผู้ป่วย ดังนี้
 - ผู้ที่มีอาการมากจนรบกวนชีวิตประจำวัน
 - ผู้ที่ไม่สามารถควบคุมอาการของโรคจากการรักษาด้วยยาเพียงอย่างเดียว
 - ผู้ที่ไม่ตอบสนองต่อการรักษาด้วยยา
 - ผู้ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงสารก่อภูมิแพ้ที่ตนแพ้ได้
 - ผู้ที่มีผลข้างเคียงจากการใช้ยาควบคุมอาการ
 - ผู้ป่วยที่มีความต้องการไม่อยากจะควบคุมอาการอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน
2. การแพ้แมลงชนิดรุนแรง (Hymenoptera anaphylaxis) ได้แก่ ผู้ที่โดนแมลงชนิดผึ้ง ต่อ แตน หรือมดคันไฟต่อย แล้วมีอาการแพ้รุนแรง เช่น หายใจไม่ออก หน้าบวม มีผื่นทั้งตัว เนื่องจากผู้ป่วยเหล่านี้หากโดนต่อยซ้ำอาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้ การฉีดวัคซีนจะช่วยให้ร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันและลดความรุนแรงของการแพ้ลง
3. โรคผื่นภูมิแพ้ทางผิวหนัง (Atopic dermatitis) ในรายที่มีอาการปานกลางถึงรุนแรงที่พบว่ามีอาการแพ้สารก่อภูมิแพ้ทางอากาศ เช่น ไรฝุ่น รังแคสุนัข แมว และแมลงสาบ

ข้อดีของการรักษาด้วยวัคซีนภูมิแพ้

1. เป็นการรักษาที่ต้นเหตุให้หายจากการแพ้สารก่อภูมิแพ้ที่ผู้ป่วยแพ้โดยตรง เช่น กรณีผู้ป่วยที่แพ้ไรฝุ่น การฉีดวัคซีนต่อไรฝุ่น จะทำให้ผู้ป่วยหายจากการแพ้ไรฝุ่นได้ ต่างจากการใช้ยารักษาที่เป็นการรักษาปลายเหตุ คือ ลดการอักเสบที่เกิดขึ้นแล้วเท่านั้น
2. อาการของโรคจะดีขึ้นประมาณร้อยละ 70-90 ขึ้นอยู่กับชนิดของสารก่อภูมิแพ้ เช่น ถ้าผู้ป่วยแพ้ไรฝุ่นมักได้ผลดี และขึ้นกับผู้ป่วยแต่ละราย
3. ในผู้ป่วยที่ตอบสนองดีสามารถหยุดยาที่ใช้รักษาโรคภูมิแพ้ หรือหอบหืดได้ทั้งหมด ส่วนในบางรายมีโอกาสลดยาที่ใช้ควบคุมอาการโรคภูมิแพ้และลดผลข้างเคียงที่มีโอกาสเกิดจากยาที่ใช้ได้

4. ผู้ที่มีอาการของโรคหืดร่วมกับโรคจมูกอักเสบจากภูมิแพ้
การฉีดวัคซีนจะช่วยให้อาการของทั้งโรคภูมิแพ้และโรคหืดทุเลาลง
5. รายที่มีอาการโรคจมูกอักเสบจากภูมิแพ้แต่ยังไม่มีอาการของโรคหืด
การรักษาด้วยวัคซีนภูมิแพ้มีการศึกษาพบว่าช่วยลดโอกาสการเกิดเป็นโรคหืดในอนาคตได้

ข้อควรระวังของการรักษาด้วยวัคซีนภูมิแพ้

1. มีโอกาสเกิดการแพ้ชนิดรุนแรง (Systemic reaction) จากวัคซีนที่ฉีดได้เช่นเดียวกับการแพ้ยาชนิดอื่น
โดยอาจก่อให้เกิดอาการผื่นทั่วตัว คันคอ ไอหรือหอบหืด ลมพิษ ปวดท้อง อาเจียน ท้องเดิน
กลืนลำบาก เกิดการอุดตันของทางเดินหายใจ และอาจช็อคได้ ดังนั้น
หลังการฉีดวัคซีนต้องสังเกตอาการที่โรงพยาบาล 30 นาทีทุกครั้ง
2. มีโอกาสเกิดอาการบวม แดง ร้อน คัน ที่บริเวณที่ได้รับการฉีดวัคซีนได้ (Local reaction)
3. มีโอกาสกระตุ้นให้เกิดอาการของโรคภูมิแพ้ที่ผู้ป่วยเป็นอยู่แล้วมากขึ้น เช่น คัน จาม คัดจมูก น้ำมูกไหล
คันตา หอบ โดยมักพบในช่วงเริ่มต้นของการรักษาด้วยวัคซีน
4. อาจต้องใช้เวลา 3-6 เดือน กว่า akan เห็นผลการรักษา และต้องฉีดต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 3-5 ปี
5. ต้องระมัดระวังในการรักษาในผู้ที่ใช้อยาบางประเภทเป็นประจำ เช่น ยารักษาโรคหัวใจหรือความดันโลหิตสูง
(Beta-blocker, ACEI)
6. ในรายที่ฉีดวัคซีนแล้วไม่ได้ผลดี โดยได้ฉีดต่อเนื่องกันมาเกินระยะ 1
ปีแล้วและได้ตรวจสอบแก้ไขสาเหตุต่างๆจนแน่ใจแล้วว่าไม่มีข้อผิดพลาด
แสดงว่าการรักษาโดยวิธีนี้ไม่ได้ผลสำหรับผู้ป่วยรายนั้นจึงควรพิจารณาหยุดฉีดได้